

Oversigt

over det

Kongelige danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger

og

dets Medlemmers Arbejder

i Aaret 1850.

Af

Geheimeconferentsraad og Professor **H. C. Ørsted**,
Storkors af Dannebrogen og Dannebrogsmænd, Selskabets Secretair.

Nr. 7.

Mödet den 1ste November.

Selskabets Præsident Geheimeconferentsraad *A. S. Ørsted* meddelte følgende Mindeskrift over Conferentsraad Kolderup-Rosenvinge.

„Siden vi sidst vare samlede, have vi lidt et smerteligt Tab ved Conferentsraad og Professor *Janus Laurits Andreas Kolderup Rosenvinges* Bortgang, smerteligt paa Grund af de gode Kræfter, som ville savnes for vort Samfunds Virksomhed, men for Mange, af os — jeg vilde neppe feile om jeg sagde for os alle — endnu mere smerteligt, fordi det dybt berører vore personlige Følelser. Der ere vist Flere i denne Kreds, som gjerne vilde føre Ordet til den kjære Hedengangnes Minde og jeg tvivler ikke paa, at der vilde være Den som var istand til at give et fyldigere og livligere Billede af hans aandelige Væsen. Men jeg har stadigt fulgt ham

paa hans videnskabelige Bane, lige fra den Tid da den begyndte at tage en bestemt Retning, og jeg fik til hiin Tid en Indflydelse paa hans videnskabelige Uddannelse, der har gjort mig stor Glæde og hvoraf der fremspirede et personligt Forhold, som, da Aldersforskjellen efterhaanden tabte sin Betydning, blev til et inderligt fortroligt Venskab, og dette har stedse uforstyrret og usvækket holdt sig vedlige. Jeg har derfor fundet et særdeles Kald til at tage Ordet til denne min Vens Erindring, idet jeg gjør Regning paa, at det ikke vil holde nogen Anden tilbage, som maatte være tilbøielig til at levere yderlige Træk af hans elskelige Billede.

Mit Bekjendtskab til den Afdøde skriver sig fra 1810, da han, efter med særdeles Berømmelse at have gennemgaaet de forbedrende Prøver ved Universitetet, nærmere skulde danne sig for det Videnskabsfag, som hans Livsvirksomhed fortrinsviis skulde være opoffret, og jeg blev anmodet om at lede hans Fremgang paa denne Bane. Jeg var dengang alvorlig betænkt paa, just ikke aldeles at trække mig tilbage fra denne Art af Virksomhed, men dog at gjøre nogen Indskrænkning med Hensyn til den Tid, som jeg i mange Aar derpaa havde anvendt. Jeg havde imidlertid hørt saa meget Godt og Paalideligt om den unge Rosenvinges grundige Fordannelse, hans ualmindelige Anlæg og hans rene Sind, at jeg dog ikke vilde afslaae foranførte Anmodning. Det var i et ikke lidet Omfang jeg udøvede hiin Virksomhed, og den gik ingenlunde ud paa at føre de unge Mennesker ad den gjenneste Vei til Examen, men jeg arbeidede, efter Evne, paa at sætte dem saaledes ind i de Videnskaber, der hørte til Retsstudiet, at de i Sandhed tilegnede sig samme, og bleve forberedte til i sin Tid med Kjerlighed og Dygtighed at fortsætte deres Studier, og anvende dem i det Kald, som maatte blive dem til Deel. Da dette var temmelig bekjendt, og man derhos vidste, at jeg i Meget havde andre Tanker end Universitetets Lærere og Examinatorer, saa var det naturligt at jeg fornemmelig blev søgt af og for dem, hvis Maal gik noget videre end til at komme vel fra juridisk Examen.

Det kunde ikke være andet, end at de dog fandtes i forskjellig Grad at have Lyst og Evne til at gaae ind i Videnskaben, og at jeg derfor maatte lempe min Veiledning noget efter slige For-

hold, men jeg var til ovenmeldte Tid, som for det meste ogsaa ellers, lykkelig nok til, at der vare nogle med sandt Kald til at blive dygtige Jurister. Jeg var derfor saa meget villigere til at modtage den unge Rosenvinge, som der var en lille Kreds, hvortil jeg antog, at han beqvemmelig kunde slutte sig. Jeg fandt og snart, at han aldeles hørte til de dygtigste i denne Kreds; han gik med Lyst og Lethed ind i de forskjellige Grene af Retsvidenskab, saaledes at han tilgavns opfattede alt saavel i de Lærebøger, der benyttedes som i hvad jeg yderligere meddeelte. Ogsaa viste han meer end almindelig Evne til at udvikle sine Tanker over de Opgaver, som jeg forelagde mine Tilhørere, saavel for at skaffe dem en for den skriftlige Examens Prøve gavnlig Forberedelse som forat öve dem i tænsom Forbindelse og Anvendelse af hvad de havde lært. Jeg traadte derhos snart i et nærmere personligt Forhold til ham end det, hvori Underviisningstimerne bragte os. Dette hidrørte ikke fra nogen særdeles Forbindelse med hans Familiekreds, — den havde til den Tid været mig saa godt som aldeles fremmed — men det var en personlig Tiltrækning, der førte os til hinanden. Paa hans særdeles Hengivenhed fik jeg især Prøve, i de Sygdoms og Svagheds Tilstande, som jeg til hiin Tid jævnlig var underkastet. Disse gave ham Anledning til idelig og til sine Tider daglig at see til mig, samt af og til at spadsere med mig; og ligesom den hjertelige Deeltagelse, jeg fornå, bandt mig nærmere til ham, saaledes fik jeg og ved de idelige Berørelser yderligere Leilighed til at overbevise mig om hans mangesidige Dannelse og rige Gemyt. Han kom og efterhaanden ind i min huuslige Omgangskreds. Til denne liden Kreds hørte nogle ualmindelig begavede Personer; der faldt megen aandrig Tale, for en stor Deel blot sindrig oplivende Skjemt, men og stundom indgribende Bemærkninger over Videnskab og Poesie og over de Livsforhold, som ligge tænkende og fölende Mennesker paa Hjerte. Det var synligt, at den unge Rosenvinge fandt sig tiltrukken ved denne Underholdning, hvori han og selv deeltog, frie for keitet Forlegenhed, men og for al ubeskeden Paatrængenhed. Han blev derfor ogsaa gjerne seet i denne Kreds og kom i venskabelig Forbindelse med flere af samme, hvilke ogsaa, efter at Kredsen ved

mange omskiftede Forhold var bleven afsondret, vedligeholdt sig, men størstedels var opløst ved Döden, endnu inden denne traf ham selv.

Allerede under sin Forberedelse til juridisk Embedsexamen fik Rosenvinge Leilighed til at give en offentlig Pröve saavel paa sit ualmindelige Kald til at arbeide i Videnskaben, som og paa den særlige Retning hans Virksomhed vilde tage. Da det juridiske Facultets Priisopgave til Kongens Födselsdag 1813 gik ud paa at udvikle vore gamle Loves Værd og Betydning som Middel til at fortolke Christian den 5tes Lov, fandt han Lyst til at forsöge sine Kræfter og sin Lykke paa Bearbejdelsen af denne Opgave. Det kan ikke tilskrives min Underviisning, at min forklarede Ven især kastede sig paa Rethistorien. Jeg erkjendte vistnok dennes store Værd baade som en umiddelbar tiltrækkende og fra mange Sider lærerig Gjenstand for den tænkende Statsborger og i Særdeleshed som et vigtigt Middel til fuldstændig og levende Indsigt i den gjeldende Ret. Jeg havde maaskee og givet mine Tilhørere en klarere og noget dybere gaaende Udvikling af Grundene og Betingelserne for dette Fortolkningsmiddels Berettigelse end de, som fandtes i den Lærebog, der lagdes til Grund for den danske og norske Rets Studium. Mine den Tid udkomne Skrifter indeholdt allerede tildeels Vidnesbyrd herom. Dog er det först i en senere Tid jeg tör troe nogenlunde at have sat denne Sag i sit rette Lys. Men ved fortsat Granskning over Maaden, hvorpaa et Folks særegne Ret danner sig, havde dog alt i 1812 mine Begreber om det historiske Fortolkningsmiddels Værd og Betydning vundet større Klarhed og Fasthed end da jeg i 1804 havde udtalt mig derover, skjönt jeg ikke i den mellemliggende Tid havde havt Anledning til nogen offentlig Yttring desangaaende. Den historiske Vei var imidlertid ikke den jeg havde betraadt, og den, jeg havde valgt, stod i nær Forbindelse med den mig anviste borgerlige Virkekreds, og der var saa meget tilbage at gjöre ad denne Vei, at jeg ikke kunde afsee noget synderligt af de kun altfor ringe Kræfter jeg havde til at udföre denne Gjerning, forat indlade mig paa de vidtlöftige Studier, der vare fornödne, naar jeg skulde vente at udrette noget synderligt ved den historiske Forskning. Det har saaledes ikke været en Opfordring fra mig,

der havde fremkaldt hin Tanke hos Rosenvinge, endnu mindre kan jeg have givet ham nogen synderlig Veiledning til dets Udførelse. Ei heller havde jeg forhen hos ham bemærket en overveieude Tilbøielighed for det retshistoriske Fag. Han havde sat sig meget vel ind i de forskjellige Grene af Retsstudiet, og dersom jeg skulde have tiltroct ham nogen Forkjerlighed for en Deel af samme, saa vilde det ligesaa gjerne kunne have været for den philosophiske Deel. Imidlertid var det mig særdeles kjert, da jeg erfarede, at han havde Lyst til at indlade sig paa hiint Priisspørgsmaal, og jeg opmuntrede ham af alle Kræfter til at gjennemføre dette. Det var min paa Erfaring grundede Overbeviisning, at det, naar en ung Mand er kommen til den Grad af Modenhed, som Rosenvinge allerede den Tid havde opnaaet, er høist tjenligt for Udviklingen af hans Kræfter at indlade sig paa Behandling af et eller andet nogenlunde omfattende Æmne, som hörer indenfor Kredsen af de videnskabelige Undersøgelser, hvormed han har befattet sig. Det enkelte Æmne, hvori han søger at komme tilbunds, fører ham til at see sig om mangansteds i Videnskaben, og han kommer derved til klarere Indsigt i Sammenhængen mellem Undersøgelser, som ofte synes at ligge langt fra hinanden, men især öves derved hans Kraft til selvstændig Tænkning. Ogsaa var det med Hensyn til Retsvidenskabens Fremme mig en glædelig Udsigt at denne unge Mand rimeligviis i sin Tid kunde ad en anden Vei end den jeg var gaaet, virke for det Formaal, som jeg saa længe havde offret mine bedste Kræfter. Han udførte heldigen sit Forsæt, og hans Arbeidet blev med meget Bifald kjendt værdigt til den udsatte Præmie. Det er ikke blevet offentliggjort i dets Helhed, idet han, hvad efter det Trin hvorpaa han stod er let at begribe, allerede kort efter at han var bleven færdig med sit Arbeide, ikke derved fandt sig tilfredsstillet, ligesom han og nu havde faaet et saadant videre Begreb om Opgavens Omfang og Vanskelighed, at han ikke heller for Tiden saae sig istand til at foretage en Omarbeidelse, der skulde indeholde en fuldstændig Behandling af samme. Han indskrænkede sig derfor til i Nyt jnr. Arkiv 7. Bd. S. 175—252 og 8. Bd. S. 162—185 efter foregaaende nye Bearbeidelse deraf at meddele en Deel, hvilken ved Siden af nogle almindelige Be-

tragtninger over de forskjellige Maader, hvorpaa den ældre Ret kan lede til rigtig Indsigt i den gjeldende, indeholder en stor Mængde enkelte Steder i Christian den 5tes Lov, ved hvis Fortolkning Kundskab til den ældre Ret kan gjøre god Tjeneste. Hvad han saaledes har leveret, vidner saavel om flittig Kildestudium som om et nöagtigt Bekjendtskab med den gjeldende Ret, forbunden med god Skjönsomhed, og det indeholder et ikke ubetydeligt Bidrag til at oplære den gjeldende Ret ved den ældre. Vel er det kun sjeldent at han ved Hjælp af Retskilderne har villet bringe en anden Mening ind i et Lovsted end den, der og ved de övrige Fortolkningsmidler viste sig som den bedst begrundede. Men det ligger i Sagens Natur, at Granskningen i de gamle Love ordentligviis ikke kan yde anden Tjeneste; den er ofte heller ikke ringe, idet en modsat Fortolkning ofte har sögt at gjøre sig gjeldende og det da tjener til paa en afgjørende Maade at fortrænge den, naar Forholdet mellem vor nuværende og den ældre Ret forener sig med de övrige Fortolkningsgrunde imod samme. Det var end ikke ønskeligt, om man ad hiin Vei skulde komme til Fortolknin- ger, hvortil ikke den rigtige Opfatning af den gjeldende Ret selv føre; thi om man end ikke ganske kan nægte hiint Fortolknings- middel en saa vidt gaaende Berettigelse, saa vilde det dog ikke være lidet misligt, om man derved skulde komme til et gan- ske andet Resultat end det, der ellers maatte ansees begrundet. Sammenligner man hvad Rosenvinge allerede i dette sit Ung- domsarbeide har udrettet med det Udbytte, som foregaaende Granskere i vor ældre Ret havde vundet, hvoraf der i det mind- ste er Een, som fornemmelig skylder denne Deel af sin Virk- somhed sit beröimte Navn, saa vil man ikke finde det saa ringe, i Særdeleshed naar man betænker at disse dog allerede havde op- taget en stor Deel af hvad der nærmest fremböd sig og bragt adskilligt deraf paa det Rene. Det fortjener at bemærkes, at Ro- senvinge, uagtet den særdeles Duelighedspröve, han saaledes alle- rede under sin Forberedelse til juridisk Embedsexamen, havde aflagt, kort efter var saaledes grebet af Mistillid til sine Evner og Kundskaber, at han blev ængstelig for den forestaaende Examen, saa at ikke blot han selv, men og hans nærmeste Omgivelser ofte

have yttret, at han neppe nogensinde vilde have vovet sig dertil, hvis jeg ikke halvt om halvt havde tvungen ham. Jeg troer vel, at han og uden min Medvirkning vilde have overvunden sin Frygt, men, foruden at det Blik han havde faaet over hvad der hørte til ret Indsigt i Alt hvorfor han havde at gjøre Rede, havde bragt ham til at finde Sagen vanskeligere end andre, havde uden Tvivl og den med hiint Arbeide forbundne Anstrengelse havt en Indvirkning paa hans ikke stærke Legemskræfter, som heller ikke blev uden Indflydelse paa hans Vurdering af hans Evne, hvilken altid var beskeden, men stundom gik over til sygeligt Mismod. Iøvrigt underkastede han sig denne Examens theoretiske Deel i April og den praktiske Deel i October 1813, begge, som man vel kan tænke, med bedste Charakter.

Om det var hiin udvortes Anledning der bestemte den Retning hans Studium tog for hele Livet, eller om ikke den var saaledes begrundet i hans Anlæg og Tilbøieligheder, at den under alle Omstændigheder vilde være blevet herskende, er vanskeligt at bestemme. Men vist er det, at han stedse vedblev med kjerlig Flid at fortsætte det Studium af vor ældre Ret, hvorpaa han i 1812 havde kastet sig. Baade hans Disputats for den juridiske Licentiatgrad, som han erhvervede ved Kroningsfesten 1815 og den Afhandling, som han i Fortsættelse deraf udgav og forsvarede til Reformationsfesten 1817 forat erhverve Doctorværdigheden, angaaer et vigtigt Æmne af vor Retshistorie, nemlig Edens Anvendelse efter de ældre Love. Ved Universitetet, hvor han 1815 blev ansat som Adjunct og 1818 som Professor ved det juridiske Facultet, har han, endog förend den Tid Retshistorien ved Frdg. 26. Jan. 1821 blev gjort til et særegent Underviisnings- og Examinationsfag, stadigt holdt Forelæsninger over Samme, hvilket blandt andet kan sees af den vigtige Afhandling om Vindicationsretten efter vore gamle Love, hvilken han i 1819 udgav som Indbydelsesskrift til disse Forelæsninger. Allerede i 1822 og 1823 udgav han en Lærebog over den danske Lovhistorie i to Dele, hvoraf han i 1832 foretog en ny og aldeles omarbejdet Udgave, der förer Navn af Retshistorie istedetfor det mindre omfattende af Lovhistorie, som han, maaskee fordi det er det i bemeldte Forordning brugte, havde

kaldt den ældre. Af denne Lærebog udkom i Mellemtiden mellem den første og anden Udgave en tysk Oversættelse af Prof. Homayer i Berlin, hvori der allerede var optaget en Deel af de Forandringer, som siden indfløde i anden Udgave, hvilke Forandringer Rosenvinge havde meddeelt Oversætteren. Ligesom denne Lærde har omtalt Lærebogen og dens Forfatter med stor Höiagtelse, saaledes er det og almindelig anerkjendt, at den udmærker sig ved klar Fremstilling saavel som ved et i kjernefuld Korthed sammentrængt riigt Indhold, der skyldes et omhyggeligt og skjönsomt Kildestudium. Men hans Virksomhed for Retshistoriens Studium har ingenlunde indskrænket sig til fornævnte Lærebog og hans derover holdte Forelæsninger. Foruden at have leveret adskillige indholdsrige Recensioner i lærde Efterretninger over herhenhørende Værker, saasom over den af den Arnæmagnænske Commission foranstaltede Udgave og Oversættelse af Gulethingslovene, og en Mængde andre mindre Arbejder, hvori deels enkelte mere eller mindre vigtige Kilder henbørende til Retshistorien ere kritisk behandlede, deels nogle til den indvortes Retshistorie hørende Æmner undersøgte, har han gjort sig særdeles fortjent ved en paa nøie kritisk Gransking hvilende Samling af de vigtigste gamle danske Love og ved en senere begyndt Samling af Domme, afsagte paa Kongens Retterthing og paa Landstingene, hvoraf fire Quartbind ere udkomne. Han har saaledes fortrinsviis anvendt sin lærde Flid paa at skaffe et riigt og paalideligt Materiale tilveie. Dette var vistnok et høist fortjenstligt Arbejde, som vil gjøre det muligt for tilkommende Forskere at sætte dem dybere og fuldstændigere ind i den ældre Retstilstand og dens historiske Udvikling end det efter de Midler man forhen havde, lod sig gjøre. Men han har og ved de Fortællinger, hvormed han har ledsaget hine Værker, og ved de Oversættelser af enkelte blandt disse, som han har udgivet, saavel som ved den store Mængde af lærde Anmærkninger han har tilføiet, i høi Grad fremmet den rette Brug af dette Materiale. Blandt andet ere Retsvidenskabens Dyrkere ham særdeles Tak skyldige her for den ovennævnte i 1842 begyndte Samling af ældre Domme. Det er ved omhyggelig Sögen at han blev istand til at aabne denne nye Kilde til Kundskab om vor gamle Ret;

og at dette ikke lidet vil tjene til at frugtbargjøre dens Studium, fremlyser af den Deel deraf, hvormed han er bleven færdig. I Fortalerne har han og udhævet adskillige vigtige Resultater, som de meddeelte Domme give for vor ældre Retstilstand, stundom meget forskjellige fra hidtil antagne Meninger. Hvad der forøger det Krav Rosenvinge ved alle disse Foretagender har erhvervet paa Eftertidens Erkjendtlighed, er, at der aldeles ikke har kunnet være Tale om Erstatning for det besværlige Arbeide, som de have kostet ham. Vel er der deels af Statens almindelige Midler, deels af dette vort Samfund tilstaaet Pengehjelp til fornævnte Samlingers Trykning; men Værker af det Slags have kun en høist ubetydelig Afsætning, hvorimod en Mængde Exemplarer, deels indbundne deels indhæftede maae gives bort til dem, der i og udenfor Fædrelandet kunne antages at interessere sig derfor, eller som ellers have Krav paa at der ved saadanne Leiligheder vises dem en Opmærksomhed. Jeg har endog al Grund til at antage, at nogle af hine Foretagender have paaført ham ikke ganske ubetydelige Pengeopoffrelser. Der behövedes sandelig en dyb Kjerlighed til Studiet til at formaae en Mand især af en saa livlig Aand som Rosenvinge, til at opoffre sin Tid paa saa möisommelige Arbeider, der i deres Enkeltheder synes saa smaalige, og som kun Faa vide at paa-skjønne. Denne Kjerlighed har sin Rod i den levende Erkjendelse af at det dog omsider förer til en for Videnskaben og Livet vigtig Indsigt. Fordi Rosenvinge ret var gjennemtrængt af denne Erkjendelse, har Arbeidet selv, som enhver anden redelig videnskabelig Stræben, været ham Glæde og Lön. Men mig, der föler mig selv lidet oplagt til det Slags Arbeider, forekommer det, at de have noget særdeles Agtværdigt ved den større Fortabelse af sig selv i Arbeidet, som de forudsætte, fremfor mangan anden videnskabelig Virksomhed, der har det Belönnende nærmere ved sig.

En ikke ringe Fortjeneste har Rosenvinge og indlagt sig ved hos de yngre Studerende at fremme Sands og Kjerlighed for Granskning i vor ældre Ret. Han sögte at trække dem til sig, hos hvilke han fandt Spor af hiin Sands og Kjerlighed, og være dem til Hjelp i deres Studier, og dette har ikke været uden Frugt. Der ere efter

ham i det Mindste fremtraadte to Mænd, som have udmærket sig ved vigtige Arbeider i den danske Rethistorie, af hvilke vi have den Lykke at tælle den ene blandt vore Samfundsbrødre. Rosenvinge glædede sig ret af Hjertet over saadanne Medarbeidere, og gjorde sig en Fornöielse af at udhæve, hvorledes de i deres yngre Dage havde været ham til den Hjælp ved Udförelsen af hans Arbeider, som der efter disses Natur saa ofte kunde behöves, og derhos ydede han de Arbeider, de, efterat være skredne frem, selv havde leveret, den fuldeste Anerkjendelse, uden at det kostede ham noget at vedgaae det, naar de i noget retshistorisk Æmne havde seet rigtigere og dybere end han. At han fra först af havde ledet og opelsket deres Studium, synes ikke at kunne være tvivlsomt; dog erindrer jeg ikke at have hört noget derom af ham selv, i det mindste har han aldrig gjort noget Væsen deraf, dette var ganske mod hans Natur.

Rosenvinges Arbeider for Retshistorien tildrog sig og en ikke ringe Opmærksomhed udenfor Fædrelandets Grændser. Ikke blot vore skandinaviske Brødre, men ogsaa tyske Lærde satte megen Priis paa den Leilighed han havde aabnet til nærmere Bekjendtskab med den nordiske Ret. Jeg har forhen omtalt den Oversættelse som en anseet tysk Lærd har givet af hans Retshistorie. Denne Oversætter har i Fortalen med Varme udbredt sig over den höie Interesse som den skandinaviske Ret har for den germaniske, og over de Egenskaber ved Rosenvinges Lærebog, som gjorde den særdeles skikket til at udbrede Bekjendtskab navnlig med den danske Ret, som han med Föie tillægger særdeles Betydenhed for den hele nordiske. Ogsaa erkjender han med Taknemmelighed den velvillige Understöttelse, Rosenvinge havde ydet ham til hans Arbeide. Det er heller ikke sjeldent at see Rosenvinges Retshistorie i Oversættelse citeret i Skrifter over den almindelige tyske Ret, ligesom baade det og hans övrige Arbeider jevnlig paaberaabes i de Skrifter, som ere udkomne over den i Hertugdömmene Slesvig og Holsteen gjeldende Ret. Ogsaa i Holland og tildeels i Frankrig have der været Enkelte, som hans Fortjenester af den danske Retshistorie ikke vare fremmede. Han havde i det Hele ikke faa Forbindelser med fremmede Lærde og Videnskabsdyrkere, som en

stor Deel foranledigede ved Bekjendtskab, som de enten ved deres Ophold her i Kjöbenhavu eller ved hans Reiser havde gjort med ham. Hans mangesidige Kundskaber, hans Beredvillighed til at være dem behjælpelig ved de Oplysninger, som de kunde attraae, og det ikke blot om vor Ret, men ogsaa om vore övrige videnskabelige og borgerlige Tilstande, saavel som hans hele Personlighed var i Almindelighed særdeles tiltrækkende for dem, med hvilke han saaledes kom i Beröring.

Uagtet det fortrinlig var Retshistorien, som Rosenvinge of-frede sin Tid og sine Kræfter, saa var denne dog ikke den eneste Green af hans Fag, hvoraf han gjorde sig fortjent. Saaledes varede det ikke mange Aar inden han fyldestgjorde den Opfordring, som indeholdes i Frdg. 26. Jan. 1821 til at udgive Lærebøger over de særlige Videnskaber, som nærmest bleve hans Forsorg betroede. Foruden Lærebogen over Retshistorien udgav han efterhaanden, uden langt Ophold, kort Grundrids af den danske Politiret og af den positive Folkeret, ligesom han og noget senere udgav Grundrids af en dansk Kirkeret i to Dele, hvortil han nærmest blev foranlediget derved, at han i 1828 blev udnævnt til Lærer i denne Videnskab ved Pastoralseminariet, ligesom den og nu var gaaet over til hans Lærefag ved Universitetet. Endnu senere har han udgivet Grundrids af den juridiske Encyclopædie. Alle disse Lærebøger, hvoraf de to første have oplevet nye Udgaver, og en saadan kan ventes af hans Kirkeret, have de samme Fortrin som hans Lærebog i Retshistorien, navnlig at forbinde Rig-holdighed med sammentrængt Korthed; og om de end ikke ere Frugter af et saa dybtgaaende Studium, som det han havde anvendt paa Retshistorien, saa vidne de dog om, hvor fuldstændigt han besad saavel de Videnskaber Lærebøgerne behandle, som og de dermed beslægtede. Dette viser sig blandt andet i det gode Forhold, hvori de forskjellige Materier ere behandlede, uden at han er henfaldet til den ikke sjeldne Feil med overdreven Udför-lighed at afhandle de Materier, hvormed Forfatteren har havt sær-deles Leilighed til at gjøre sig bekjendt. Skjönt de i det Hele netop ere indrettede efter deres Bestemmelse som Ledetraade ved academiske Forelæsninger, er det dog ikke sjældent, at selv den

Fremskredne deraf kan have særdeles Nytte. Hine Arbeider krævede saa meget mere en fuld og klar Oversigt som det største delen ganske manglode vor juridiske Litteratur paa Lærebøger i hine Fag, ja de fleste af disse end ikke forhen som særlige Videnskabsgrene havde været foredragne ved Universitetet, og det saaledes var en ikke ringe Opgave at træffe den rette Begrændsning af de Æmner som skulde behandles i hine Videnskaber. Hans juridiske Encyclopædie gjør vel paa en vis Maade en Undtagelse, da Conferentsraad Schlegel, der oprindeligt havde dette Lærefag, alt tidligere deri havde udgivet en Lærebog. Men uagtet dette Værks øvrige Fortjenester, var det allerede paa Grund af den Vidtløftighed, hvormed mange Materier ere behandlede, ikke godt skikket til Lærebog, og heller ikke var Materiernes Anordning tilfredsstillende. Rosenvinges Arbeide med Encyclopædien har derfor ikke været ubetydeligt, skjönt det vel har været noget mindre end det de øvrige Lærebøger have medført. Man tage iøvrigt den af disse, som kunde synes mindst betydelig, den over den danske Politiret, og man vil blive vaer, hvor vanskeligt det maa have været at bringe det mangfoldige Stof, der er adspredt i et stort Antal særskilte Anordninger, under almindelige Begreber og Sætninger og forbinde dem saaledes med hverandre, at de udgjorde et velordnet Hele, og man vil, ved at gennemgaae Bogen, finde, at Forfatteren har löst sin Opgave paa en Maade, der viser, at han baade var fortrolig med det mangfoldige Stof og vidste at beherske det med Indsigt og Skjönsonhed. Men jeg skal ikke indlade mig i videre at omhandle disse Lærebøger, hvilket kunde føre til en Vidtløftighed, som jeg ikke tør tillade mig, da derved dette Mindeskrift vilde komme til alt for meget at overskride det sædvanlige Maal.

Ogsaa har Rosenvinge udført enkelte Arbeider, hvortil en höiere Videnskabelighed just ei synes fornöden. Han fortsatte fra 1825 indtil 1850 den bekjendte af salig Etatsraad Schou begyndte Forordningsamling og besörgede en tredie Udgave af Forordninger, Rescripter m. v. Geistligheden vedkommende, hvis første Udgave var af Fogtmann og den anden af Hurtigkarl. Disse Arbeider vare dog særdeles nyttige og krævede ualmindelig Lov-

kundskab og god Skjønsmhed, samt Nöiagtighed, saa at Lovkyndighedens Venner skyldte ham Tak, fordi han har villet paatage sig samme.

Iövrigt har han og været sysselsat med flere offentlige Forretninger udenfor hans Professor-Embede. Hertil maa fornemmelig regnes, at han var Medlem af Directionen for Universitetet og de lærde Skoler fra 1834 og indtil denne i 1848 blev ophævet. Ligesom det for hans videnskabelige Virksomhed vilde have været ønskeligt, om den Tid, som dette Embede kostede ham, havde været til dens Tjeneste, saaledes paaførte denne Stilling ham vistnok adskillige Misforhold og Fortrædeligheder, som bidroge til en Forstemning, der i hans senere Leveaar oftere viste sig hos ham. Om jeg end havde saa fuldstændig Kundskab til hans Virksomhed i dette Embede, at jeg selv kunde have en nogenlunde bestemt Mening derom, saa vilde jeg dog ikke være berettiget til at udtale samme, uden at ledsage den af en Retfærdiggjørelse, som her paa ingen Maade vilde være paa sin Plads. Kun skal jeg tillade mig ved et Par Bemærkninger at möde Domme, der vilde fældes af Andre, af hvilke mange endnu mindre have hiin Kundskab. Det første jeg skal bemærke, er, at det under de Forhold, hvori Directionen til hiin Tid befandt sig, var endnu vanskeligere for den end for de övrige Regjeringscollegier, at tilfredsstille alle de Fordringer, der gjordes til samme, selv dem der i sig syntes at være de billigste. Af de flere Aarsager hertil skal jeg blot nævne den, at der manglede de fornödne Midler til at gjennemføre de Forandringer, som vare Gjenstand for offentlige Önsker, ogsaa forsaavidt det var paa det Rene, at det vare sande Forbedringer. Dette gjelder især om den Omdannelse af de lærde Skolers Indretning, som först i Slutningen af hans Embedstid begyndte at blive sat i Værk. Rosenvinge var lige fra Begyndelsen stemt for disse, og har saavidt vides allerede tidlig gennemarbejdet den hele Sag i dens mange Grene, men ligesom den maatte forberedes gennem udförlige Forhandlinger dels med de dygtigste Rectorer, som ingenlunde alle vare enige, dels med Universitetet, saaledes vare de fornödne Pengemidler ikke tilstede. Der kunde end ikke gjøres en sikker Beregning over Forholdet

mellem de Hjelpemidler, hvoraf det lærde Skolevæsen var i Besiddelse og de Udgifter, som de paatænkte Forandringer vilde kræve, da hine beroe paa Kornpriserne, medens disse beholde deres uforanderlige Pengestørrelse, hvor dybt end Kornpriserne falde. Heri indeholdes og Aarsagen til, at Directionen saa længe blev ved med den, vistnok i Grundsætningen lidet anbefalelige Forholdsregel ved aarlige Gratialer noget at forbedre de ringe Lønninger, hvormed den største Deel af Skolernes Lærere vare aflagte; thi medens der dog i de enkelte Aar var et Overskud, som man kunde give denne Anvendelse, var det uvist, om Indtægterne i det følgende Aar kunde bære en saadan Udgift. Af Finantserne var ingen Hjelp at erholde; og Directionens Tanke, at en betydelig Deel af Sorøe Academies Midler kunde benyttes for de övrige videnskabelige Indretninger, kunde ikke finde Bifald. Universitetets Formuestilstand der ogsaa, ikke mange Aar tilbage, som en Følge af de lave Kornpriser havde været mislig nok, havde vel i de nærmeste Aar, förend Rosenvinge kom ind i hiin Embedsstilling, begyndt at forbedre sig, og hermed gik det siden frem under flere Aars gode Kornpriser. Denne Stiftelse blev derfor, uagtet de betydelige Summer der maatte anvendes paa de höist fornödne Bygninger, da den ved Hjelp af disse Aars Overskud havde indsamlet en ikke ubetydelig Capital, og da et klækkeligt Tilskud var samme sikkert af Communitetets for dets Bestemmelse overflödige Indtægter, sat istand til at lönne sine Lærere ret vel og iövrigt afhjelpe adskillige Savn. Dog maatte Indretninger, der höre ind under samme, f. Ex. den polytechniske Lærestalt, holdes paa en meget knappere Fod end vedbörligt, fordi Universitetet ei havde Midler til at udstyre dem bedre. Som det allerede af foranförte Aarsag ikke saa lige kunde lægges Universitetsdirectionen til Bröde, at der ikke under dens Virkekreds blev udrettet alt hvad man kunde önske, saaledes var der og adskilligt af hvad der skete, som ikke kunde tilregnes samme. For at anföre et Exempel, var den Plan for Sorøe Stiftelses Regeneration, der var i Begreb med at blive udfört, meget imod Directionens Mening og Önske. Den havde længe og ved gjentagne Fo-

restillinger søgt at afværge den, men kunde ikke sætte sin Mening igjennem.

Saa omfattende end Rosenvinges Virksomhed har været for de til hans Fag hørende Videnskaber, saa har hans aandelige Stræben ingenlunde været indskrænket dertil. Han havde aaben Sands for al Videnskabelighed, for Poesie og Konst og for alle ædle Livsnydelser. Dersom jeg skulde nævne noget Fag udenfor Retsvidenskaben selv, som han har dyrket saaledes at det umiddelbar bragte Frugter for dette Fag, saa var det Fædrelandets Historie og Sprog, hvormed hans retshistoriske Studier bragte ham i saa nøie Berørelse. Han har og paa en mere eller mindre virksom Maade taget Deel i alle de Samfund, der havde et derhen hørende Formaal. Dog herpaa lægger jeg ikke nogen synderlig Vægt, men hvad der fortjener at fremhæves, er den almindelige Sands for Videnskab og for al Aandens øvrige Virksomhed, der mere aabenbarede sig for hans Omgangskreds end for Almeenheten. Han havde allerede tidligt gjort fortroligt Bekjendtskab med mange af Litteraturens bedste Frembringelser og vedblev stedse at vedligeholde og udvide samme. Der udkom ikke let noget betydende Skrift, som ikke netop hørte til bestemte Fag, hvori han var lidet hjemme, uden at han gjorde Bekjendtskab dermed, og udbredte tildeels dette Bekjendtskab til sine Venner, hvem han med stor Beredvillighed laante af sit skjønne Forraad. Men det var ikke et løst Liebhaberie, hvormed han interesserede sig for Litteraturen i Almindelighed; han læste saaledes, at han tilegnede sig hvad Sandt, Godt og Skjønt han fandt deri, og bevarede dette i sin Sjel, ligesom han og gjerne derom underholdt sig med sine Venner. Ja det forholder sig i Sandhed som der allerede er udtalt ved hans Baare af den herlige Taler, der aldeles deelte min Kjerlighed til vor afdøde Ven og som det blev givet med større Liv og Kraft at tolke hans Værd: „Intet i Aandens store Rige var ham fremmed; Intet tildrog sig fjern eller nær dannede Menneskers Opmærksomhed, uden at han ogsaa med Lethed fandt Indgang deri, saa at han ogsaa kunde følge os alle paa vore forskjellige Veie, og med reen høihjertet Beundring agtede han paa enhver ædel Bedrift, enhver ædel Aands lysende Bane”.

Rosenvinge havde tidlig gjort Bekjendtskab med de ypperste Digterværker baade danske og fremmede, og det saaledes at de stode levende for hans Erindring, og vare ham en sand Sjeleföde. Dette gjaldt ikke blot om det Skjønne og Oplöftende, men ogsaa om det Spögende og Oprömte; saaledes var Holbergs Comedier og Peder Paars ham saa nærværende, som det vel idelig fandtes i en ældre Slægt, men som det allerede i den, hvori han var voxet op, blev sjeldent. Han gjorde jevnlig sig selv og andre en Fornöielse ved at forelæse dem noget af Holberg, hvilket han gjorde med Liv og Lune. Han vedblev sit hele Liv igjennem at udvide de Bekjendtsaber med de ypperste Digtere, som han saa tidlig havde gjort. Saaledes blev ikke let noget mærkeligt nyere Digterværk ham fremmed, og han havde ingeniunde tillukket sin Sjel for hvad Skjönt og Godt deri fandtes. Men dog holdt han sig mere til hvad der i hans yngre Dage havde oplöftet og vederqvæget ham, og som han idelig fornyede ved gjentagen Læsning eller ved at kalde det tilbage i sin Erindring. I de senere Aar kastede han sig med særdeles Kjerlighed paa det spanske Sprog og den spanske Poesie. Denne var ham alt længere tilbage bekjendt af tyske Oversættelser, men han havde derved vundet en saadan Kjerlighed for samme og navnlig for Calderon, at han i sine sidste Aar blev greben af en særdeles Lyst til at nyde de spanske Digteres Mesterværker i Grundsproget. Det var uden Tvivl og den store Tanke, som Spaniernes Historie fra dets bedre Tider havde opvakt hos ham, om Folkets herlige Grundnatur, der bragte ham til at dyrke deres Sprog, og hertil knyttede sig det Önske, at besöge dette Folk og dets skjønne Fædreland. Paa en Tid, hvori hans Sundhedstilstand og Stemning var ham til Hinder for mere anstrængende Arbeider, har han oversat to af Calderons Stykker. Det ene af disse, Zenobia, er trykt, dog kun i et lidet Antal Exemplarer, som han har uddeelt til Venner og Bekjendter. Det andet er et lystigt Stykke under Navn: „Et Huus med to Udgange er vanskeligt at bevogte”. Om Oversættelsen af Zenobia er et i alle Henseender tilfredsstillende Arbeide, tör jeg ikke bedömmе, men jeg og Andre, der have læst det, have fundet os vel ved samme; det er skrevet i flydende Vers og giver en levende Fore-

stilling om Originalen. Det andet, hvormed han uden Tvivl, først blev færdig kort förend hans sidste Bortreise, har jeg ikke seet; han skal have leveret det til en Ven, hvis Dom over samme vilde være den vægtigste han kunde faae, men hvorledes den er udfaldet, veed jeg ikke. Uden Hensyn til, i hvilken Grad de her nævnte Foretagender ere lykkedes, bliver det altid et betydningsfuldt Vidnesbyrd om den Aand, der boede i ham, at han i den lidende Tilstand, hvori han da befandt sig, søgte sin Adspredelse i slige Arbeider, og dog vist heller ikke har udført dem uden Held. Men ogsaa mange Aar forud, paa en Tid, da han ligeledes fandt sig saaledes angreben af Nervesvækkelse, at han savnede Lyst og Kraft til sine sædvanlige Arbeider, søgte han paa lignende Maade at forjage den onde Tid og forfriske sig til den bedre. Det vil uden Tvivl være omtrent 25 Aar siden, at han en Sommer, hvori hans Tilstand var som nylig nævnt, foretog sig at oversætte „Kjerlighed uden Strømper“ paa tydsk; og det forekom mig og flere af hans Venner at det var lykkedes ham meget vel. Han besluttede at sende sin Oversættelse til Tiek, til hvem han som saa mange andre Danske var kommen i venskabeligt Forhold, overladende til denne, om hans Arbeide skulde komme for Lyset. Da dette ikke er skeet, har det Sandsynlighed for sig, at Tiek ikke har fundet det fuldkommen egnet til at udgives; det være sig nu, at denne Digter, der med saa megen Kjerlighed har opfattet Holberg, ikke har havt ret Smag for Wessel, eller at Oversættelsen, uagtet den lod sig godt læse, dog enten i Sproget eller i Versificationen har havt saadanne Mangler, at den ei kunde bestaae for en saadan Kjenders Dom, men maaskee krævede en Omarbeidelse, hvortil Rosenvinge ikke senere havde været stemt. Men denne har heller ikke, hverken i denne eller hijn Henseende tilegnet sig nogen særdeles Konstfærdighed. Det var kun for at udhvile og forfriske sit Sind, at han havde givet sig af med hiint Arbeide; og uagtet det Bifald det fandt hos Venner, vilde han ikke lade det komme for Lyset, förend det havde undergaaet en Kritik, hvorpaa han fuldkomment kunde stole. Det bliver i alle Tilfælde et Beviis saavel paa Rosenvinges poetiske Gemyt som paa hans Talent og Færdighed i Versificationen, som ved hans Over-

sættelse af Zenobia Flere have faaet Leilighed til at kjende, men hvorom selv hans Venner intet vilde have vidst, dersom ikke de foranførte Omstændigheder havde foranlediget ham til at gjøre Brug af samme. At han ikke var plaget af Digterforfængelighed, sees end yderligere af den Taalmodighed, hvormed han opgav Tanken om at lade sin Oversættelse af „Kjærlighed uden Strømper“ trykke, ligesom jeg heller ikke har mærket noget Spor af at hans venskabelige Stemning mod Tiek ved denne Leilighed blev forstyrret. Det er vistnok en Sjeldenhed at den, der besidder et saa smukt og saa uddannet Talent som det hvorom hans Arbejder vidne, er saa aldeles uden Fordring, at det kun saa godt som ved et Tilfælde bliver hans fortroeligste Venner bekjendt.

Ogsaa Musiken havde en ivrig Dyrker i Rosenvinge, der ofte gav sit bevægede Gemyt Luft igjennem Toner. Nogle enkelte Gange, naar jeg tilbragte et Par Sommerdage paa hans Landsted, endte han vor Aften-Underholdning med at gribe til Strengene, med Udtryk af Følelser, som kom fra Hjertet og gik til Hjertet. Men, efter hvad hans nærmeste huslige Omgivelser bevidne, hørte det til hans daglige Fornødenheder enten selv saaledes at phantasere paa Fortepianoet, eller at oplives ved de musikalske Nydelser, som ellers tilbøde sig enten i hans Hjem eller andetsteds, og han forsømte ikke let nogen Leilighed til saadan Nydelse. For de Glæder som Naturens Betragtning og Livet i Naturen gave, havde han ligeledes aaben og levende Sands; han var blandt andet en stor Blomsterven, der baade lagte særdeles Vind paa at kjende de Blomster som her opelskes, i deres forskjellige Arter og Variationer, og paa selv at opelske dem i sin liden Have i Lyngbye, hvilket han saalænge indtil han nogle Aar förend sin Död skilte sig ved sit Landsted drev med kjærlig Omhue.

Ved Siden af alle de mangehaande aandelige Sysler, som Rosenvinge drev, er det mærkeligt, at han i en ganske ualmindelig Grad tog Deel i det selskabelige Liv. Han saae ofte Venner hos sig, stundom i større Kredse, men idelig i smaa Kredse eller og enkeltviis; og han blev ligeledes meget søgt af Andre baade til større og mindre Selskaber. Hans Selskabelighed, der havde sin Rod i hans Velvillie og Meddelelseslyst, yttrede sig og ved

hans Redebonhed til at gjøre større eller mindre Reisepartier med hans Venner. Det selskabelige Samqvem bekom ham i det Hele vel. Endog naar han følte sig mere end almindelig upasselig, kom han snart til med Liv at tage Deel i Underholdningen, saavel i egentlige Selskaber, som naar den enkelte Ven søgte ham. Det hændtes ikke sjeldent, at han begyndte med Klager, men at han dog, naar man havde været nogle Minuter med ham, kom ind i en oprømt Samtale. Dersom Rosenvinge ikke havde haft en ualmindelig Lethed i at opfatte og i at arbejde, vilde det ikke have været ham mueligt under saa megen Selskabelighed at arbejde saa meget og iøvrigt paa saa mange andre Maader beskjeftige sin Aand.

Men større end den Roes vor forklarede Ven kan have af de Beviser han har givet paa aandelig Liv og Dygtighed, er den, at der var fuld Alvor og Sandhed i al hans Idræt, i hans Videnskabelighed, i hans Kunstnydelse, i hans hele Verdensanskuelse, i hans Troe, i hans Kjerlighed til Gud og Næsten. Den ægte samvittighedsfulde Alvor i hans Sind, var uden Tvivl og Kilden til den Misstemning, som den senere Tids Bevægelser fremkaldte hos ham. Jeg skal ikke indlade mig paa at bedømme, hvorvidt den Opfatning af disse, der gav dem en saadan Virkning paa hans Gemyt, har været mere eller mindre berettiget, — jeg vil endog ligefrem tilstaae, at hans Sygelighed har havt nogen Deel i hiin Misstemning. Men det vil dog vist Enhver erkjende, at sande og falske Forestillinger, priselige og forkastelige Hensigter have saaledes været sammenblandede i hine Bevægelser, at de gave Stof til en meget forskjellig Opfatning, og at det vel lader sig forklare, at en tænkende Mand, der meente det ret inderlig vel med Gud og Mennesker og var en redelig Ven af Frihed og Fremskridt i Samfundsforholdene, kunde blive saaledes greben af Sagens mørke Side, at den gjorde ham angst. Jeg tør derfor troe, at om end en forskjellig Opfatning af hine Forhold kan have fjernet enkelte af Rosenvinges gamle Venner noget fra ham, saa er dog den venskabelige Grundfølelse bleven tilbage i deres Sjel, saaledes som den visselig blev det i hans, og at de derfor ikke mindre end de, der uden dog ganske at stemme med hans Betragtning-

maade, dog har været denne nærmere, sørge over Tabet af denne ædle Mand.

Hvad det var, der frem for alt laae ham paa Hjerte i de store Spørgsmaal om vort hele Statsvæsens Omskabelse, der efter i nogle Aar at have rørt sig i vort Fædreland, fik en bradt Lösning i 1848, det gaaer tydelig frem af nogle Smaaskrifter, som han i dette og følgende Aar udgav. Navnlig meddelte han under Titel af „Stemmer fra Frankrig og England om Tokammerssystemet“ i Oversættelse et Sted af „Considerations sur la constitution par Ed. Laboulage“ og et Fragment af et Brev fra Lord Brougham til Marquis Landsdown. Det var nu sandelig ikke Fjender af Frihed og Fremskridt, som Rosenvinge tog med sig for at advare sine Landsmænd imod at overile sig ved den nye Statsbygning, de vare i Begreb med at opføre. Om end den engelske Forfatter i det aristokratiske Overhuus, hvoraf han er Medlem, saae et tryggere Værn for Frihed i Samfund med Orden end det nogen anden Statsforfatning har givet, saa er dette vel ikke andet end hvad Erfaring har bekræftet, og det er langt fra ham at andre Stater kunne eller skulle uden behørig Lempninger give en lignende Indretning Plads i deres Forfatninger. Endog i det Nordamerikanske Senat finder han et forsvarligt Værn mod det Tyrannie, som han anseer for en udeblivelig Følge af et Eetkammer, eller, hvad han og sætter ved Siden deraf, en Forfatning, der vel har to Kamre, men byggede paa samme Grundvold. Den franske Forfatter, som Rosenvinge har oversat, er endog en bestemt Modstander af et Arvekammer, medens han finder, at et Pairskammer, som det Frankrig fik efter Julirevolutionen, havde den Erfaring, Kundskab og Besindighed, som vilde have sikkert det behørig Vægt i Lovgivningen, hvis det ikke havde manglet en saa folkelig Rod i Opinionen som behøvedes for at det ogsaa i Sager af politisk Natur kunde veie op mod det andet Kammers Indflydelse. Han angriber og den almindelige Valgret med skarpe Vaaben, men forkaster den ikke ubetinget, undtagen forsaavidt den hele Statsmagt derfra skal have sin Oprindelse; thi det har hans Bifald, at i de forenede nordamerikanske Stater den ene af de tre Magter udgaaer fra den almindelige Valgret. I det Forord, hvor-

med Rosenvinge har ledsaget sin Oversættelse, anbefaler denne heller ingenlunde et Arvekammer, men han mener kun, at den Afdeling af vor Rigsdag, der skulde holde igjen mod den brusende Bevægelse, skulde udgaae fra Valg af de store Grundeiere med Til sætning af nogle af Kirkens og Statens meest betydende Mænd. Denne noget løst henkastede Tanke vilde uden Tvivl have behövet nogen Forklaring og Lempning; navnlig vilde han neppe have havt Ret, hvis han havde meent at Valgene til det Kammer, hvori Modstand mod slige Bevægelser skal söges, blot skulde gaae ud fra dem, som man nærmest vilde forstaae ved de største Grundeiere, med Undtagelse af de mange andre Stillinger, der give Formodning om Uafhængighed og Sands saavel for en fast Retsorden som for en fremskridende Udvikling af Samfundsforholdene. Men iövrigt er der i ingen af de Tanker, som Rosenvinge her enten i eget Navn eller som laante af andre Forfattere, har forelagt, Almeenheden Noget, der förend 1848 vilde have udelukket Nogen af de Frisindedes Tal, og neppe ville de heller nu have denne Virkning, i al Fald vil det ikke vare længe.

Under det samme Indtryk, der havde fremkaldt foranförte lidet Skrift, havde Rosenvinge allerede kort forud udgivet et andet under Titel „Nogle Ord om vor Nutid og Fortid” hvilket han havde oversat af Dr. Ullmann og ledsaget med et Forord. Det var den for den sædelige og borgerlige Orden navnlig i hans Fædreland saa betænkelige Gjæring, der ved den 24de Fbr. havde faaet et saa voldsomt Fremstöd, hvorved den tyske Theolog blev bevæget til at tale de Advarselsord til sine Landsmænd, som Rosenvinge nu og frembar for sine. Hvad Ullmann fornemmelig vilde lægge sine Landsmænd paa Hjerte, var, at ingen Statsbygning staaer fast, der ikke hviler paa en sædelig Grundvold, og at Sædeligheden ikke kan have sit fulde Liv og sin rette Kraft uden Anerkjendelsen af en altstyrende hellig Magt, men at der ikke gives nogen kraftig og dybt virkende, ingen sand folkelig Religion uden den christelige. I Henhold dertil udvikler han, hvorledes det var höist fornödent at gjöre Alt for at give den christne Kirke den rette og fulde Virksomhed og formaner i Særdeleshed Theologerne til at virke saavel ved Evangeliet som ved dets Gjæringer. Han anseer

en Forandring i den evangeliske Kirkes Skikkelse for nødvendig saaledes, at den stilles i mere selvstændigt Forhold til Staten, men han vil ingenlunde, at de derfor skulle skilles ad, og han advarer mod ethvert Forsøg paa udenfor den lovlige og ordentlige Vei at arbejde paa Kirkens Selvstændighed. Han mener, at Presbyterier og Synoder ere uundværlige Organer for en fra Kirkens Medlemmer selv udgaaende Deeltagelse i dens Dannelse og Virken, men at der ved Siden heraf maa være en fast og stadig Bestyrelse i Mænds Hænder som fortjene Kirkens Tillid. Idet han erkjender at en Spaltning i den evangeliske Kirke maaskee ikke er at undgaae, advarer han navnlig Theologerne imod at fremtvinge den ved Overilelse, i Særdeleshed ved at sætte Bekjendelsen paa de symboliske Bøger i første Linie, medens han mener, at det, naar der gives Tid til rolig Overveielse, vil blive erkjendt af en overveiende Flerhed, at det er lige saa daarligt at afskaffe Reformationens Bekjendelse, som unaturligt at gjøre den gjeldende i alle dens Bestanddele som ubetinget Lærenorm.

Rosenvinge meente, at, uagtet vore Forhold, Gud være lovet, vare meget forskjellige fra de tyske, vilde dog de Ord, som hiin ansete Theolog i Anledning af Tidens Bevægelser, havde talt til sine Landsmænd, ogsaa kunne have deres Anvendelse for os, blandt hvilke Mange, og det under en iøvrigt forskjellig Sindsretning, ønske en fuldkommen Adskillelse mellem Staten og Kirken, uden ret at forestille sig Følgerne heraf eller at have tænkt sig ind i de andre Veie, ad hvilke det Fornuftige og Retfærdige, der ligger til Grund for Ønsket, kunde opnaaes. Han indrømmer vel, at der, naar man blot holdt sig til Lovbogen, kun var liden Religionsfrihed i Danmark, men bemærker at mange af dennes intolerante Bud vare dels ophævede ved senere Anordning eller Foranstaltning, dels i Gjerningen satte tilside, og at hvad der desuagtet manglede i en tilbørlig Frihed, kunde afhjælpes uden at Staten derfor skulde være ligegyldig ved Religionen, eller den evangeliske Kirke træde ud af den særegne Forbindelse, hvori den staaer med Staten. Han udvikler, hvorfor den Kirken tilkommende Selvstændighed ikke medfører en fuldkommen Uafhængighed af Staten, hvilken, efter hans Mening, vilde være ligesaa

fordærvelig for den første som for den sidste. Synoder finder han betænkelige, og udvikler de betydelige Tvivlsmaal, der opstaae med Hensyn til Maaden, hvorpaa de maatte dannes, naar de skulle virke gavnligt for Kirke og Stat, ligesom han og anfører vigtige Vidnesbyrd for at de forhen have havt en modsat Virkning. Han finder derhos, at i ethvert Tilfælde en Presbyterialforfatning maatte gaae forud for en Synodalforfatning. I foranførte Henseende synes der at være en meget stor Forskjel imellem Ulmanns og Rosenvinges Mening; men den første turde dog maaskee heller ikke have nogen fast Tillid til Synoders gavnlige Virksomhed; kun fandt han, at de, efter Tilstanden i Tydskland, vare uundgaaelige.

Rosenvinge har vistnok ikke sagt noget betydelig Nyt om den store og vanskelige Sag han her har behandlet; og dette har heller ikke hiin tydske Theolog gjort. Men det have de neppe heller tænkt sig, hvorimod de kun have søgt at henvende deres Landsmænds Opmærksomhed paa de store Farer, som den hele Samfundsorden vilde være udsat for ved overilede Beslutninger, angaaende hiint store Anliggende og det have de udført paa en smuk og indtrængende Maade. Naar Rosenvinge baade her og ved den foranbenævnte Leilighed heller har villet udtale det der laae ham paa Hjerte med fremmede Førfatteres Ord end med sine egne, saa havde det allerede sin tilstrækkelige Grund deri, at han fandt dette fremført med en saadan Klarhed og Eftertryk, at han ikke tiltroede sig selv at sige det ligesaa godt eller endog bedre. Men maaskee han og har tænkt at de Advarsler, som han ønskede at bibringe sine Landsmænd, vilde finde bedre Indgang, naar de kom frem som henvendte til andre Folk under Omstændigheder, der for en stor Deel vare forskjellige fra dem hvorunder det danske Folk befandt sig, men dog ogsaa havde en Deel tilfælles med disse, ligesom og de fremmede Førfatteres Tale allerede derved maatte faae større Vægt, at de havde seet de Farer, hvorimod de advarede, nærmere under Öinene end enten Rosenvinge eller nogen anden her i Landet havde havt Leilighed til. Det var sandelig et beskedent Foretagende hvorpaa han her indlod sig. Jeg er og vis paa at han dermed kun forbandt lidet Haab om at finde nogen Opmærksomhed for det han fremførte; men han fandt sig i sin

Samvittighed dreven til at gjøre hvad han formaade forat afværge Farer for Stat og Kirke. Det vilde, om jeg end ikke udtrykkelig havde antydet det, dog vist ei blive overseet, at naar jeg har anført fornævnte Smaaskrifter, og endog opholdt mig noget længe derved, saa er det ikke skeet, forat föie noget til hans Roes som Videnskabsmand. Men de indeholde et utvetydigt Vidnesbyrd om hans uskrömtede Deeltagelse i Folkets Vel og det fornemmelig dets religiös-sædelige Vel, og de udgjöre saaledes Træk af hans Billede som Samvittighedsmenneske, der vist ikke fortjener mindre Hensyn end hvad der vidner om hans videnskabelige Dygtighed. Men jeg maatte dog herved gaac saavidt ind i Indholdet, at det tydelig saaes, at der stod et lyst Begreb om Forholdene ved Siden af den redelige Hensigt.

I Forbindelse med det sidst ommeldte Skrift maa jeg endnu nævne den Afhandling om Kirkebestyrelsen, Kirkeforsamlingen og Kirkens Eiendomsret, som var det Sidste den Afdöde oplæste i dette vort Samfund. Den samme Bekymring for overilede Beslutninger angaaende kirkelige Forhold hvorved det nylig omtalte Skrift blev fremkaldt, har vistnok ogsaa stor Andeel i det Skrift, der, saavidt vides, var hans sidste videnskabelige Arbeide. Dette indholder værdifulde historiske Oplysninger saavel angaaende de forskjellige Systemer for Kirkens Forhold til Staten som og om Kongens Stilling til Kirken fra Reformationen indtil Enevoldsmagtens, samt om Maaden, hvorpaa Kirkens Eiendomme bleve betragtede saavel i Reformations Tiden som i den nærmest derefter fölgende Tids Lovgivning; og han har dertil knyttet adskillige störstedeels velgrundede Bemærkninger. Men det er fornemmelig som et yderligere Beviis paa det Sindelag der fremlyser af Rosenvinges övrige Arbeider fra hans sidste Dage, at jeg her har udhævet samme. Som historisk-videnskabelig Afhandling kan den vel hævde sin Plads ved Siden af hans övrige Arbeider, men er dog ikke saaledes fremragende, at det kunde egne sig til videre udförlig Omtale i dette Mindeskrift, ligesom jeg heller ikke bör give efter for den Drift jeg kunde have til at udtale min Mening angaaende dens enkelte Dele.

Rosenvinges levende og ægte Fædrenelandskjerlighed bragte

ham og til i 1843 at udgive et lidet Skrift i det tyske Sprog: Sendschreiben an den Herrn F. C. Schlosser, Geheimerath und Professor der Geschichte in Heidelberg. Denne Forfatter havde i sin Geschichte des achtzehnten Jahrhunderts 3. B. udtalt den haanligste Dom over Danmarks Forfatning og den fordærvelige Indflydelse denne havde udövet paa Folkets Udvikling og Retstilstand saavel som og paa dets Finantser og i Forbindelse dermed havde han behandlet enkelte Partier af dets Regjeringshistorie og de Mænd, som derunder havde været virksomme, med en Uretfærdighed, der havde sit Udspring af en fuldkommen Mangel paa Kundskab om Sagen. Kun den Trang som Rosenvinge fölte til at paatale de Forhaanelser, som en ikke lidet gjeldende fremmed Forfatter havde udöst over hans Fædreneland, kunde bestemme ham til at tage til Gjenmæle. Han vidste meget vel, at der herved intet Bifald var at vinde hos dem, der förte Ordet i vor Litteratur; thi ligesom det Sprog som Schlosser talte om vor Forfatning og vor Regjering, var det samme som til den Tid idelig lod sig höre her i Landet, saaledes gjelder det og i Særdeleshed om hans Opfatning af den Periode i vor Historie, hvorved Rosenvinge især opholder sig. Paa nogle grove Feiltagelser nær, med Hensyn til Tider og Personer, som hos en Indlænding vare umulige, vilde man fra hiin Side ret gjerne have vedkjendt sig Schlossers Domme over bemeldte Partie af vor Historie netop i de Stykker, hvori Rosenvinge bekjæmper samme. Naar hiin Forfatter ikke blot udtaler den bitreste Haan over det Guldbergske Ministerium, men endog brændemærker Guldbergs personlige Charakter, saa var dette i fuld Overeensstemmelse med en Fremstilling, som man her nylig havde givet, og det fordi man havde öst af samme urene Kilder og efter den fælleds politiske Retning taget disse Kilder for gode. Derimod var, med Hensyn til Struensee Schlossers Dom vel forskjellig fra den, som man her vilde gjöre gjeldende; men deri var Rosenvinge langt fra at modsige den tyske Historieskriver. Denne havde nemlig i Struensee ikke seet andet end en Empiriker, der forsögte alle den Tid i Frankrig og England opstaaede og derfra til Tydskland forplantede Curer paa den syge danske Stat; og allerede den Omstændighed, at der under hans Ministerium udkom

Love for Danmark i det tydske Sprog maatte, efter Schlossers Dom, vise de Danske, at en tydsk Eventyrer havde bemægtiget sig deres Konge, ligesom dette og var ham Beviis nok for at Struensee ikke var istand til at gjennemføre en virkelig Forbedring. Men Struensee havde fundet en langt gunstigere Bedømmelse blandt vore Liberale, der vel misbilligede hans Ringeagt for vort Sprog, men dog ikke lagde nogen afgjørende Vægt derpaa, og ingenlunde derved lode sig afholde fra at behandle den Regjering, der gik ud fra ham, med Forkjerlighed, og den, der fulgte efter ham, den meest nationale Danmark nogensinde havde havt, med den yderste Haan. Rosenvinge der gav Schlosser Ret i hans Dom om Struensee men paatalte hans uretfærdige Domme om Guldberg, kunde saaledes ikke vente, at hans Fremtræden ved denne Leilighed vilde her hjemme skaffe ham andet end haanlig Omtale, og det var og kun den han fandt, ligesom han og maatte gjøre Regning paa lige Behandling af den anseete tydske Forfatter, mod hvem han var staaet frem, og dette slog heller ikke feil. For Resten var Rosenvinges Skrift ikke mærkeligt uden med Hensyn til det Sindelag, som det udviste. Det indeholdt og kunde efter sin Bestemmelse ikke indeholde Noget, der kunde udbrede nyt Lys over de af ham berørte Partier af vor Historie. Saafremt han havde skrevet for sine Landsmænd, vilde han vist været gaet en Deel dybere. En af vore indsigtfuldeste Historikere (Paludan-Müller) har og senere leveret et fortræffeligt Bidrag til at berigtige Dommen over det Guldbergske Ministerium, og der kunde være Adskiligt at tilføie i Særdeleshed med Hensyn til Forholdet mellem den Tids og den nærmest foregaaendes Lovgivning. Men til Rosenvinges Hensigt med hiint blot for Tydskland beregnede Skrift passede sig ikke den dybere Gaaen ind paa Love og Foranstaltninger, der vare tydske Læsere ubekjendte og hvori det ikke uden stor Vidløftighed havde været mueligt at sætte dem ind. I Forbigaaende bemærker jeg, at der slet ikke var Tale om at sætte det Guldbergske Ministerium høit, men kun om at vise det Retfærdighed.

Det Billede, som man af Rosenvinges offentlige Liv maa danne sig om hans Sind og Tænkemaade, staaer endnu klarere for dem, som have kjendt ham i hans øvrige Forhold. I al hans Ord og

Gjærning var der Reenhed og Sandhed, alt Ædelt og Skjønt trak ham til sig. Han var den kjerligste, meest trofaste Mand og Fader, hvorfor han og nød den skjønneste Løn i hans hengangne ædle og forstandige Hustrues og i sine Börns hjerteligste Gjenkjerlighed. Han var ogsaa en sjelden trofast Ven, som med dyb Følelse deeltog i sine Venners Vee og Vel, og ved enhver Leilighed søgte at tjene og glæde dem. Han var i en ualmindelig Grad tjenstfærdig og velvillig mod Alle, og havde en rund Haand for den Trængende. Skjönt hans huuslige Forhold vare rige paa Glæder, saa bragte de ham og bittre Sorger. Fem af Rosenvinges Börn bleve tidlig tagne bort fra ham og Hustru, og den dybe Kummer, hvormed disse Tab fyldte den ömme Moders Sjel, fordoblede hans Sorg. Men den bittreste Kalk blev ham iskjenket da Gud i 1846 kaldte denne hans Livs Ledsagerinde fra ham. Han bar sin Sorg med saadan Taalmodighed og Gudhengivenhed, at den kun lidet blev bemærket. Men, skjönt han vedblev som för at leve for sine Pligter, for sin Familie og sine Venner, og for sine mange aandelige Interesser, saa stræbte hans Sjel dog fra den Tid af mere og mere hen til det Hjem, hvor han, med en Christens faste Troe, ventede at see hende igjen. Denne Troe gjorde ham hans sidste Time let, skjönt det var ham beskikket at han langt fra hans Sjels Kjæreste skulde gaae bort fra denne Verden. Han havde först i Juni Maaned, i en höist betænkelig Sundhedstilstand tiltraadt en Reise til Pyrenæerne, for at forsöge i et af sammes Bade, at finde Lindring, hvorefter han havde været sindet at gjøre en liden Reise ind i Spanien. Sin meget lidende Tilstand uagtet, bevarede han dog, som hans Breve til Hjemmet vidner, under denne Reise sin aabne Sands saavel for Naturen som for Mennekkelivet. Men strax efter at han havde naaet Badestedet blev han grebet af en saa dyb Veemod og Længsel efter Hjemmet, at han snart besluttede sig at vende tilbage, og paa Reisen nødtes han til at lægge sig ind i Nantes hvor han, efter 40 Dages Sygeleie hensov den 4de August. Dog havde han den Glæde i de sidste Dage at see sin Sön hos sig, i hvis Barm han i klar og rolig Bevidsthed udtalte sin Troe og sin Kjerlighed. Nogle Öieblikke för sin Död lod han sin Sön forelæse sig Oehlenschlägers herlige

Psalme. „Lær mig o Skov at visne glad.“ Hans Död var saaledes en skjön Forklaring af hans Liv, og naar vi erindre den med Veemod, saa qvæges vi dog ved det herlige Lys, som den udbredte over hans elskede Billede.

Geheimeconferentsraad *H. C. Ørsted* meddeelte nogle Betragtninger over meget store for os usynlige Verdenskloders mulige Virkning paa *Ætheren*.

Man har oftere fremsat den Tanke, at der i Verdenssystemet kunde gives overordentligt store Legemer, som ikke udsendte nogen mærkelig Lysmængde, og derfor bleve os usynlige. Denne Tanke fremtræder nu med en langt større Vægt og Bestemthed. *Bessel* var ved de Ujevnheder der vise sig i *Sirius's* Bevægelse bleven ledet til den Tanke, at denne udmærkede Fixstjerne maatte i Forbindelse med en meget stor for os usynlig Klode bevæge sig om deres fælles Tyngdepunkt efter Verdensklodernes bekjendte Bevægelseslove. Denne Tanke har nu fundet sin Bekræftelse. Professor *Peters* i Königsberg har prøvet den, ved at underkaste de vedkommende Iagttagelser en Beregning, og har deri fundet en Overensstemmelse mellem Tanken og Iagttagelserne, som var større end han havde turdet vente den. Han har fundet *Sirius's* Omløbstdid 49,245 Aar. Man finder herom to Breve fra Professor *Peters* til Conferensraad *Schumacher*, det ene aftrykt i Nr. 734 det andet i Nr. 735 af hans *Astronomische Nachrichten*. I det første af disse to Blade findes tillige et Brev fra Dr. *Gould* i Cambridge, hvori mældes at en Herr *Shubert*, som er ansat ved Udgivelsen af nautical Almanac, har foretaget Undersøgelser over samme Gjenstand, med overensstemmende Udfald. Han finder Omløbstdiden omtrent 50 Aar, medens *Peters* sætter den til 49 Aar med Tillæg af Brøken 0,245. Samme *Shubert* har ogsaa fundet en lignende Bevægelse for *Spica*, til omtrent 40 Aar *).

*) Det er glædeligt, at Conferensraad *Schumachers* *Astronomische Nachrichten*, som nu i en saa lang Række af Aar har været det væsentlige Forbin-